

آموزش کودکان با آسیب بینایی

هر چه بیشتر آنان با جامعه به توسعه‌ی جایگاه اجتماعی، شغلی و حرفه‌ای آنان منجر شد.

آموزش افراد با آسیب بینایی در کشور ما نیز تحت تأثیر رویکردها، روش‌های آموزشی و فناوری‌های جهانی شاهد دگرگونی‌هایی بوده است. اکنون برای آموزش کودکان با آسیب بینایی (نابینا و کم‌بینا) انتخاب‌های مختلفی از مراکز شبانه‌روزی تا آموزش در مدارس عمومی یا ویژه و استفاده از معلم رابط وجود دارد. دانش‌آموزان با آسیب بینایی همانند همسالان خود به برنامه درسی، دسترسی دارند و به کمک فناوری‌های مختلف از فضای مجازی استفاده می‌کنند. استفاده از دستگاه «ترمو فورم» که تا سه دهه‌ی پیش برای تهیه و تکثیر مواد آموزشی بریل به‌کار می‌رفت، جای خودش را به سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای رایانه‌ای داده تا مریبان، منابع و مواد آموزشی لازم را به خط بریل یا چاپ درشت به هر تعداد تهیه کنند.

با گذشت صد سال از آموزش افراد نابینا در کشورمان قطعاً دستاوردهای عملی و نظری بسیاری داریم که لازم است به‌روزرسانی و اشتراک‌گذاری شوند. با چنین هدفی در دی‌ماه ۱۳۹۸، ایده‌ی اختصاص شماره‌ای از نشریه تعلیم و تربیت استثنایی به آموزش دانش‌آموزان با آسیب بینایی مطرح شد. به این منظور و برای نگارش مقالات، ۹ محور در نظر گرفته شد ولی اطلاع‌رسانی به آموزگاران و مریبان و ترغیب آنان برای نگارش مقاله به دلیل اپیدمی و تعطیلی مدارس کشور به‌سختی و با وقفه‌ی چند ماهه انجام شد.

آموزش افراد نابینا در جهان در سال ۱۷۸۴ میلادی با تأسیس انیستیتوی جوانان نابینا در پاریس آغاز شد. از آن زمان، بیش از دو قرن می‌گذرد و آموزش کودکان با آسیب بینایی به‌لحاظ رویکردها، محتوا، روش‌ها، ابزار و مواد آموزشی شاهد دگرگونی‌های زیادی بوده است. کودکان نابینا در آغاز در مدارس شبانه‌روزی آموزش می‌دیدند و محتوای آموزش آنان را مطالب درسی و مهارت‌های حرفه‌ای مختلف تشکیل می‌داد. تا پیش از ابداع خط بریل، تولید منابع آموزشی برای آنان محدود بود زیرا آموزش خواندن و نوشتن به افراد نابینا با استفاده از حروف برجسته چابی انجام می‌شد که کار ساده و اثربخشی نبود. تغییر رویکردها نسبت به آموزش افراد با آسیب بینایی باعث شد که از سال‌های ۱۹۳۰ میلادی به بعد ایده‌های مختلفی مانند «آموزش تلفیقی»، «آموزش فراگیر»، معلم رابط^۲، «عادی‌سازی»^۳ و «آموزش مبتنی بر جامعه»^۴ مطرح شوند که حاصل آنها ایجاد انتخاب‌های آموزشی بیشتر برای کودکان با آسیب بینایی بوده است.

شاید بتوان گفت، دو رویداد مهم، آموزش و زندگی افراد نابینا و کم‌بینا را به‌شدت دگرگون کرد و آنان را هرچه بیشتر در اجتماع مشارکت داد. رویداد نخست، ابداع خط بریل توسط لویی بریل فرانسوی در سال ۱۸۲۱ میلادی بود که سوادآموزی، خواندن و نوشتن و دسترسی به منابع چاپی مختلف را به خط بریل برای افراد نابینا تسهیل کرد. رویداد دوم، پیشرفت‌های شگفت در عرصه‌ی فناوری‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری رایانه‌ای به‌ویژه در سه دهه‌ی اخیر بود که با ایجاد فضای گسترده‌ای برای آموزش و یادگیری افراد نابینا و کم‌بینا و تعامل

1. Integration
2. Inclusion
3. Itinerant Teacher Plan

4. Mainstreaming
5. Community Based Instruction

مقالات این ویژه‌نامه‌ی نشریه تعلیم و تربیت استثنایی با توجه به کاربردی بودن و به‌روز بودن انتخاب شده‌اند. اگر چه این مقالات تمامی حوزه‌های مربوط با آسیب بینایی و مورد نیاز مریبان را پوشش نداده‌اند، اما تلاشی برای به‌روزرسانی دانش مریبان و رسیدن به تفاهم در شیوه‌های نگرش و آموزش عملی آنان بوده است. امید که عناوین و محتوای مقالات این ویژه‌نامه بتوانند در حوزه‌ی نظر و عمل آموزشی اثر بخش باشند و انگیزه‌ی آموزگاران، مریبان و متخصصان این حوزه را برای جست‌وجوی بیشتر در موضوعات مورد نیاز و نگارش مقالاتی برای توسعه‌ی آموزش و پرورش کودکان و دانش‌آموزان با آسیب بینایی کشورمان بیشتر کند.

دکتر اشرف کریمی

آموزگار دانش‌آموزان با آسیب بینایی - دارای ناتوانی‌های چندگانه